

будівельного, повітроплавного, залізничного, з технічної освіти, бухгалтерського, фотографічного та електротехнічного.

У 1907–1908 рр. «Записки» редагував, а в 1909–1912 рр. Харківське відділення товариства очолював Микола Федорович фон - Дітмар – людина, якій поки що дослідники приділяють дуже мало уваги. Він походив з родовитих дворян, закінчив гірничий інститут в Санкт-Петербурзі, як вільний слухач – фізико-математичний і юридичний факультети Санкт-Петербурзького університету. Був учнем Д.І. Менделєєва. Працював гірничим інженером на Путіловському заводі, на будівництві Балашово – Харківської залізниці. У 1893 р. заснував механічну майстерню в Харкові, з 1902 р. постійно обирав гласним Харківської міської думи. Його бізнес розвивався досить успішно – до 1914 р. вже включав до себе два машинобудівних заводи. Енергійний обізнаний підприємець увійшов до правлінь акціонерного та кам'яновугільного товариств, обіймав посаду глави ради Петроградського торговельного банку, був відомим вченим, який цікавився досить великим колом актуальних проблем. Його праці: «О налогах и сборах, уплачиваемых промышленностью и сельским хозяйством»; «К вопросу о недостатке рабочих на каменноугольных копях Донецкого бассейна в 1899 г.: (Опыт исследования спроса и предложения рабочих рук)»; «Деятельность доменных заводов Юга России за 1899 г. и предполагаемое производство металлов и потребление сырых материалов заводами Юга России в 1901 г.»; «О земском обложении горнопромышленных предприятий Юга России»; «Основы счетоводства (по новой форме)» свідчать про глибоке розуміння нагальних проблем. Перу дослідника також належать дуже цікаві «Проекты аграрной реформы и их значение для горной промышленности», де автор виклав своє схвальне відношення до головної реформи П.А. Столипіна як промисловець.

Ушенко П. А.
НТУ «ХПІ»

СПІВПРАЦЯ ХАРКІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ З ВНДІКОНДИЦІОНЕР ТА ХАРКІВСЬКИМ ЗАВОДОМ “КОНДИЦІОНЕР”

Створений 1967 р. ВНДІКондвентмаш (з 1976 р. скорочена назва інституту ВНДІКондиціонер) став першим інститутом галузі, головною формою зв'язку науки з виробництвом, потужним важелем у прискоренні науково-технічного прогресу всього СРСР у галузі кондиціонеробудування. Склад першого колективу ВНДІКондвентмаш на чолі з директором ХЗК П. М. Кучеровим нараховував лише 27 провідних фахівців Харківського заводу “Кондиціонер” (ХЗК).

Кафедру загальної теплотехніки засновано при Харківському політехнічному інституті (ХПІ) ще у 1950 р. Водночас було розпочато формування головних курсів загальної теплотехніки, що читалися майже на

усіх факультетах інституту. Вже у 1966 р. на кафедрі відкрито нову спеціальність “Промислова теплоенергетика”. Першу програму дисципліни “Кондиціонування повітря”, що читалася у межах нової спеціальності, розробив нині доктор технічних наук, професор Братута Едуард Георгійович. Саме він став першим викладачем нового курсу та понад 40 років є лектором цієї дисципліни у ХПІ. З 1970-х рр. кафедрою загальної теплотехніки налагоджено зв'язки з ХЗК, який став базою виробничої практики для випускників. Спільно з науковцем ВНДІКондвентмаш Юхно І. П. у 1974 р. представники кафедри Братута Е. Г. та Пересьолков О. Р. працювали над темою “Дослідження процесу тепломасообміну у кондиціонерах з використанням пристроїв безпосереднього контакту повітрям з водою”. Пізніше, у 1977 р. Е. Г. Братута очолив роботу науковців кафедри над тематикою “Розвиток аналітичних методів розрахунку камер зрошування, як основних блоків СКП та перспективи розвитку”. У межах виконаних дослідів було на практиці вирішене питання з визначення дисперсного складу факела форсунок центральних кондиціонерів типу КТЦ виробництва ХЗК.

Однак, ще до створення ВНДІКондвентмаш, на початку 1960-х рр. між факультетом хімічного машинобудування ХПІ та ХЗК, де на той час зосереджувався увесь науковий потенціал, був укладений договір про співпрацю. Так, у 1962 р. студенти четвертого курсу, що навчалися за спеціальностями “Технологія лаків та фарб” і “Обладнання хімічних заводів” проходили виробничу, а студенти 5 курсу – переддипломну практику на ХЗК, де пізніше відбувся захист дипломів. Наступного року у ХПІ навчалися понад десять працівників ХЗК з відривом від виробництва та виплатою стипендій за рахунок заводу, окремих представників відправлено на 10-місячні курси підвищення кваліфікації у ХПІ.

Отже, впродовж 1967–1991 рр. інститут ВНДІКондиціонер представляв науково-технічний потенціал галузі створення обладнання для вентиляції та кондиціонування повітря всього СРСР. Вже на початку 1980-х рр. чисельність науковців інституту нараховувала понад 300 осіб, що займалися дослідженнями у вирішенні складних питань виробництва та галузі взагалі. Проте, завдяки спільній праці двох інститутів було досліджено низку важливих питань, вирішення яких сприяло поступовому переходу на якісно новий рівень розвитку та вдосконалення стану галузі. А Харківський завод “Кондиціонер” став потужною базою виробничої практики для випускників ХПІ.

Черкашин А.О.

НТУ «ХПІ»

ВНЕСОК РОБЕРТА ГУКА У ТЕОРІЮ І ПРАКТИКУ МЕХАНІКИ ТВЕРДОГО ТІЛА

Спостерігаючи за зародженням наук, ми маємо можливість ознайомитися із життям і діяльністю видатних теоретиків і практиків, їхніми чисельними здобутками, дізнатися про проблеми, над якими вони працювали, збагнути чії